

วรรณกรรมใบเซียมซีไทยและลาว
THE SEAM-SI LITERATURE IN THAILAND AND LAOS

13

ต่อศักดิ์ เกษมสุข*

รองศาสตราจารย์ ดร.สนม ครุฑเมือง**

รองศาสตราจารย์ชาคริต อนันทราวาน***

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์เรื่องนี้มุ่งศึกษาวิเคราะห์เปรียบเทียบวรรณกรรมใบเซียมซีของไทยและลาวโดยมีความมุ่งหมายเพื่อศึกษาศิลปะการใช้ภาษา เนื้อหา ภาพสะท้อนสังคม และลักษณะร่วม ลักษณะต่างที่ปรากฏในวรรณกรรมใบเซียมซีของไทยและลาว ผลการวิจัยพบว่า วรรณกรรมใบเซียมซีไทยและลาวมีการใช้รูปแบบคำประพันธ์ที่ต่างกัน กล่าวคือ วรรณกรรมใบเซียมซีไทยใช้คำประพันธ์ประเภทกลอนสุภาพ ส่วนวรรณกรรมใบเซียมซีลาวใช้คำประพันธ์ประเภทกาพย์ลาว วรรณกรรมใบเซียมซีทั้งสองประเทศใช้กลวิธีการนำเสนอในรูปแบบเดียวกันคือ การเกริ่นนำ เนื้อเรื่อง และการกล่าวจบ ด้านเนื้อหาของวรรณกรรมใบเซียมซีไทยและลาว มีการทำนายอยู่ ๑๐ ด้าน ดังต่อไปนี้ ๑. ด้านความรัก ๒.ด้านโชคลาภ ๓.ด้านคติความ ๔.ด้านสุขภาพ ๕.ด้านบุตร ๖.ด้านหนี้สิน (ลูกหนี้) ๗.ด้านญาติมิตร – พี่น้อง ๘. ด้านศัตรู ๙. ด้านอาชีพการงาน และ ๑๐.ด้านของสูญหาย โดยเนื้อหาในแต่ละด้านนั้นจะแบ่งเป็น ด้านที่ดี และด้านที่ไม่ดี

ด้านภาพสะท้อนสังคมที่ปรากฏในวรรณกรรมใบเซียมซีไทยและลาว มีการศึกษาวิเคราะห์ ๒ ด้านคือ ด้านความเชื่อและ ค่านิยม ซึ่งวรรณกรรมใบเซียมซีไทย ปรากฏความเชื่อ ๖ ด้าน ดังนี้ ๑.ความเชื่อทางพระพุทธศาสนา ๒.ความเชื่อทางโหราศาสตร์ ๓.ความเชื่อด้านไสยศาสตร์ ๔.ความเชื่อเรื่องลักษณะของบุคคล และ ๕. ความเชื่อเรื่องขวัญ ส่วนวรรณกรรมใบเซียมซีลาวปรากฏความเชื่อ ๑ ด้าน คือความเชื่อทางพระพุทธศาสนา ในด้านค่านิยมที่ปรากฏในวรรณกรรมใบเซียมซีไทยนั้น มีค่านิยมที่ปรากฏทั้งหมด ๔ ด้าน ดังนี้ ๑. ค่านิยมเรื่องการพึ่งพาตนเอง ๒.ค่านิยมเรื่องความขยันหมั่นเพียร ๓. ค่านิยมเรื่องการประหยัดอดออม ๔. ค่านิยมเรื่องการศึกษาหาความรู้ ๕.ค่านิยมเรื่องการเคารพเชื่อฟังผู้อาวุโส ๖.ค่านิยมเรื่องกตัญญู ๗. ค่านิยมเรื่องความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และ ๘.ค่านิยมเรื่องความซื่อสัตย์สุจริต ส่วนค่านิยมที่ปรากฏในวรรณกรรมใบเซียมซีลาวมี ๓ ด้าน ดังนี้ ๑.ค่านิยมเรื่องความขยันหมั่นเพียร ๒.ค่านิยมเรื่องการศึกษาหาความรู้ และ๓.ค่านิยมเรื่องความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่

* นิสิตปริญญาเอก สาขาวิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยนเรศวร

** ภาควิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยนเรศวร

*** ที่ปรึกษาอธิการด้านกฎหมายและระบบราชการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

ABSTRACT

This thesis is a comparative study of the seam-si literature in Thailand and Laos. It aims to examine the stylistic features of language, the content, and the reflection of society as well as another similarities and differences in Thai and Laotian Seam-si literature. The results of this study indicate that Thai and Laotian seam-si literature employ different stylistic features of language. While the Thai seam-si literature is written in a form of octameter poem (*klonsuphap*), the Laotian seam-si literature is presented in Laotian verse form (*khaplao*). However, the study shows that the seam-si literature in both countries use the same presentation technique, with the beginning, the prediction, and the ending respectively. In terms of their content, it is found that the prediction mostly focuses on ten main subject matters as follows; (1) love, (2) luck, (3) lawsuits, (4) health, (5) pregnancy, (6) debt (debtor), (7) family circle, (8) enemy, (9) work, and (10) lost property. The content indicates both fortunes and misfortunes.

In terms of the reflection of society, the analysis focuses on two main areas; the beliefs and the values of people as shown in Thai and Laotian seam-si literature. The Thai seam-si literature reflects the beliefs of Thai people in five main subject matters; (1) the belief in Buddhism, (2) the belief in astrology, (3) the belief in superstition; (4) the belief in people's personal characteristics, and (5) the belief in guidance spirit (known as *khwan* in Thai). On the other hand, the Laotian seam-si literature focuses only on one subject matter, which is the belief in Buddhism. Regarding the values of people, the eight values reflected in Thai seam-si literature include (1) being self-reliant, (2) being diligence, (3) being economical, (4) being a passionate learner, (5) being obedient and respectful to elders, (6) being grateful, (7) being generous, and (8) being honest. Compared to its Thai counterpart, the Laotian seam-si literature reflects only three values; (1) being diligence, (2) being a passionate learner, and (3) being generous.

ภูมิหลัง

วรรณกรรมคำทำนายใบเซียมซี เป็นวรรณกรรมประเภทหนึ่ง ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการเสี่ยงทายเหตุการณ์หรือโชคชะตาที่กำลังจะเกิดขึ้นในอนาคตของบุคคล โดยลักษณะของมโนทัศน์นั้นมีความต้องการที่จะหยั่งรู้อนาคตหรือเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้นกับตน เพื่อเป็นการป้องกันหรือเตรียมรับกับเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้น ดังนั้นการเสี่ยงเซียมซีจึงเป็นอีกหนทางหนึ่งที่จะช่วยให้บุคคลสามารถหยั่งรู้เหตุการณ์ในอนาคตแม้จะเป็นเพียงการเสี่ยงทายที่ผลจากคำทำนายอาจจะเกิดขึ้นจริงหรือไม่ก็ตาม ดังที่ ชินแสเฉา (๒๕๔๘ : ๑๖) กล่าวไว้ว่า “การเสี่ยงทายเป็นค่านิยมในการปฏิบัติที่ส่งผลทางจิตใจของชาวพุทธมาแต่โบราณกาล การเสี่ยงทายไม่ใช่เรื่องเหลวไหลและเสียหาย กลับเป็นที่พึ่งทางจิตใจของผู้มีทุกข์ร้อน หันหน้าปรึกษาใครไม่ได้ ก็หันเข้าหาพระผู้เป็นเจ้า สิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่นับถือ ดังนั้นการเสี่ยงเซียมซีจึงมีอยู่ตามพุทธสถานที่สำคัญทุกแห่ง”

ราชบัณฑิตยสถาน (๒๕๔๖ : ๓๘๕) ให้ความหมายคำว่าเซียมซีไว้ว่า ใบทำนายโชคชะตา ตามศาลเจ้าหรือวัด มีหมายเลขเทียบกับเลขที่เลือกได้ แม้คำว่า “เซียมซี” จะเป็นภาษาต่างประเทศ แต่คนส่วนใหญ่รู้จักความหมายของเซียมซีว่าเป็นกระดาษแผ่นเล็กๆ ที่เขียนคำทำนายในอนาคต ดังที่ เสี่ยวจิ่ว (๒๕๔๔ : ๒๒-๒๓) กล่าวไว้ว่า เซียมซีเป็นคำที่เพี้ยนเสียงจาก “เซียมซี” ในภาษาจีนแต้จิ๋ว “เซียม” แปลว่า ไม้ไผ่แผ่นเล็กๆ กระดาษแผ่นเล็กๆ “ซี” แปลว่า คำกลอน เซียมซี จึงแปลว่า สลากบอกคำทำนายซึ่งเขียนเป็นคำกลอน ชินแสเฉา (๒๕๔๘ : ๑๔) กล่าวถึงเซียมซีว่า “การเสี่ยงเซียมซีเป็นโหราศาสตร์อันเก่าแก่แขนงหนึ่ง โดยมีการนำมาเขียนเป็นบทร้อยกรองเพื่อให้จดจำได้ง่าย “เซียม” แปลว่าแผ่น กระดาษแผ่นเล็กๆ ยาวๆ “ซี” แปลว่า บทกลอน เมื่อนำมารวมกันจึงแปลว่า บทกลอนที่บอกโชคชะตาบนแผ่นกระดาษ เข้าใจว่ามีถิ่นกำเนิดมาจากประเทศจีนไม่น้อยกว่า ๑,๐๐๐ ปี

ปิยมาศ กังวานกิจไพศาล (๒๕๕๐ : ๔) ได้กล่าวถึงการเลียงเซียมซีไว้ว่า “เซียมซีเป็นการเลียงทายรูปแบบหนึ่งที่รับมาจากจีน ซึ่งมีการพัฒนาขึ้นโดยมีจุดประสงค์เพื่อจะล่วงรู้อนาคตในเรื่องต่างๆ เช่น เพื่อดูความอุดมสมบูรณ์ของดินฟ้าอากาศ เป็นต้น การทำนายดังกล่าวยังคงเป็นการติดต่อกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลายเพื่อให้สามารถคาดเดาอนาคต แก้ปัญหา รวมถึงขอคำแนะนำแบบส่วนตัว อันเป็นรูปแบบหนึ่งของการสื่อสารภายในบุคคล เซียมซีจึงเป็นการให้ความช่วยเหลือทั้งทางจิตใจและแนวทางการปฏิบัติตนในชีวิตประจำวัน”

ประยงค์ อนันทวงศ์ (๒๕๒๖ : ๓๓-๓๕) มีความเห็นว่า “การเลียงเซียมซี คงมีมาแต่สมัยอยุธยา หรือ ๔๐๐ ปีมาแล้ว ซึ่งในประเทศไทยก็เชื่อว่ามิเซียมซีมานานแล้วเช่นกัน ทั้งนี้ถือว่า เมื่อมีชาวจีนเดินทางเข้ามาสู่เมืองไทยเมื่อใด ก็จะมีการตั้งศาลเจ้าขึ้น ขณะเดียวกันก็มีพิธีเลียงเซียมซีเป็นของคู่กันด้วย” สอดคล้องกับ ชาคิต อนันทราวัน (๒๕๓๙ : ๑๔๘-๑๕๑) กล่าวไว้ว่า “การเริ่มต้นเลียงทายใบเซียมซีเกิดตามศาลเจ้าจีนก่อน โดยเขียนคำทำนายตัวอักษรจีนไว้บนแผ่นไม้เนื้อแข็งหรือฝาผนังศาลเจ้า ต่อมาคนไทยที่ไม่รู้ภาษาจีนก็นิยมเลียงทายเซียมซีด้วย จึงต้องอาศัยผู้รู้ภาษาจีนอ่านและแปลให้ฟัง ต่อมาจึงเริ่มคิดแปลเซียมซีดังกล่าวเป็นภาษาไทย”

กล่าวโดยสรุปคือ เซียมซีคือ แผ่นคำทำนายที่เขียนเป็นคำกลอน ซึ่งได้รับอิทธิพลมาจากชาวจีน และแพร่หลายเข้ามาในภูมิภาคต่างๆ ในทวีปเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ที่มีชาวจีนเข้ามาตั้งศาลเจ้าขึ้นและมีการเลียงเซียมซีควบคู่กันไป โดยลักษณะคำทำนายจะกล่าวถึงเรื่องโชคราะห์ โชคลาง สุขภาพ ลาภ คู่ครอง คดีความ เป็นเครื่องช่วยคาดคะเนเหตุการณ์และเป็นที่พึ่งทางใจให้แก่ผู้ที่มีความทุกข์ได้เป็นอย่างดี

จินตนา ธนวานิชวัฒน์ (๒๕๔๒ : ๑๒๖) ได้กล่าวถึงการแพร่กระจายเข้ามาของวัฒนธรรมการเลียงเซียมซีในภูมิภาคต่างๆ ไว้ว่า “การเลียงเซียมซีมิใช่จะแพร่หลายเฉพาะในประเทศไทยเท่านั้น ประเทศอื่นๆ ที่มีชาวจีนอพยพไปตั้งถิ่นฐานบ้านเรือนอยู่ เช่น ในสิงคโปร์ มาเลเซีย ก็พบว่ามีการนำเอาความเชื่อของท้องถิ่นของตนซึ่งรวมถึงเซียมซีไปในถิ่นที่อยู่ใหม่ด้วย ทั้งนี้อาจเป็นเพราะชาวจีนที่อพยพไปในถิ่นใหม่ ยังไม่คุ้นเคยกับสภาพแวดล้อมใหม่ จึงนำสิ่งยึดเหนี่ยวทางใจ ที่เคยมีอยู่ในถิ่นเดิมของตน ไปตั้งในถิ่นที่อยู่ใหม่ด้วย พร้อมทั้งนำการเลียงทาย ทำนายโชคราะห์ไปด้วย ดังนั้นการเลียงเซียมซีจึงได้แพร่หลายไปในถิ่นต่างๆ ที่ชาวจีนได้อพยพไปตั้งหลักแหล่งใหม่”

ในประเทศไทยไม่มีหลักฐานที่แสดงถึงการกำเนิดการเลียงเซียมซีครั้งแรกในสมัยใด แต่มีความเชื่อว่าเซียมซีได้ถูกนำเข้ามาในประเทศไทยพร้อมกับการอพยพมาตั้งถิ่นฐานของชาวจีน เพราะเมื่อมีชุมชนชาวจีนอาศัยอยู่ ณ ที่ใดย่อมมีการตั้งศาลเจ้าเพื่อเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจขึ้น ณ ที่แห่งนั้น และเมื่อมีศาลเจ้าเกิดขึ้น ก็ย่อมมีการเลียงเซียมซีเป็นของคู่กันไปด้วย ดังที่ประยงค์ อนันทวงศ์ (๒๕๒๖ : ๓๓) ได้กล่าวว่า “ในประเทศไทยก็เชื่อว่ามิเซียมซีมานานแล้วเช่นกัน ทั้งนี้ถ้าถือว่า เมื่อมีชาวจีนเดินทางเข้ามาสู่เมืองไทยเมื่อใด ก็จะมีการตั้งศาลเจ้าขึ้นเมื่อนั้น ขณะเดียวกันก็มีพิธีเลียงเซียมซีเป็นของคู่กันด้วย หากเราจะยึดถือเอาศาลเจ้า ลี้มโกเหนี่ยว ในจังหวัดปัตตานี ที่สร้างขึ้นเมื่อ ค.ศ. ๑๕๓๓ เป็นหลักฐานยืนยันย่อมจะกำหนดได้ว่า พิธีเลียงเซียมซีในประเทศไทย ต้องมีมานานไม่ต่ำกว่า ๔๐๐ ปีขึ้นไป”

ในยุคแรกที่เซียมซีเริ่มเข้ามาในประเทศไทยนั้นยังมิได้มีการแปลจากภาษาจีนให้เป็นภาษาไทย ต่อมาเมื่อคนไทยนิยมเลียงเซียมซีเพิ่มมากขึ้นจึงได้มีการแปลเซียมซีเป็นภาษาไทย ดังที่ ประยงค์ อนันทวงศ์ (๒๕๒๖ : ๓๓) ได้กล่าวไว้ว่า “เซียมซีจีนได้รับการแปลเป็นร้อยกรองในภาษาไทย ประมาณ ๔-๖ บทต่อใบ เท่าที่ปรากฏหลักฐานอยู่ที่วัดกัลยาณมิตร ฟังถนนบุรี นายเปลี่ยน แซ่สอง ได้แปลใบเซียมซีภาษาจีนเป็นภาษาไทย ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว” ในเวลาต่อมา วรรณกรรมใบเซียมซีได้รับการแปลจากบุคคลนิรนามหลากหลายสำนวนและแพร่กระจายไปยังภูมิภาคต่างๆ ของประเทศไทย โดยเฉพาะในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ หรือภาคอีสาน ที่ประชาชนมีความเลื่อมใสในพระพุทธรูปและมีความเชื่อถืออำนาจของสิ่งศักดิ์สิทธิ์เป็นพื้นฐานอยู่แล้ว ด้วยเหตุนี้ตามศาลเจ้าหรือพุทธสถานจึงมีการเลียงเซียมซีปรากฏอยู่เกือบทุกแห่ง ซึ่งในแต่ละจังหวัด จะมีศาลเจ้าหรือพุทธสถานที่ได้รับความนิยมจากพุทธศาสนิกชนในการไปสักการบูชาอยู่

เพียงไม่กี่แห่ง ยกตัวอย่างเช่น จังหวัดนครพนม มีวัดและศาลเจ้าที่ประชาชนนิยมไปสักการบูชาคือ วัดพระธาตุพนม รามหาวิหาร และวัดโศกาศ ศรีบัวบาน ที่ประดิษฐาน พระด้วพระเทียม เป็นต้น

การเสี่ยงทายเซียมซีมิได้เป็นที่นิยมเฉพาะในประเทศไทยเท่านั้น แต่ในประเทศเพื่อนบ้านใกล้เคียงก็มีความนิยมการเสี่ยงทายเซียมซีเช่นเดียวกัน จากสภาพภูมิศาสตร์ของจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่มีจังหวัดที่อยู่ริมฝั่งลุ่มแม่น้ำโขง เป็นเส้นแบ่งเขตแดนระหว่างประเทศไทยกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ลักษณะภูมิศาสตร์ดังกล่าวจึงส่งผลให้มีการถ่ายทอดทางวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี ภาษา ดังที่ ชูศักดิ์ ศุภรณันท์ (๒๕๕๓ : ๓) กล่าวไว้ว่า “ประเทศไทยกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวนั้น เป็นประเทศที่อยู่ในภูมิภาคเอเชียอาคเนย์ด้วยกัน มีอาณาเขตติดต่อกัน มีสัมพันธไมตรีที่แน่นแฟ้นมาโดยตลอด ตั้งแต่สมัยบรรพกาลจนถึงปัจจุบัน ความใกล้ชิดสนิทสนมของประชาชนก่อให้เกิดความสัมพันธ์อันดีระหว่างประเทศซึ่งมีเพียงแม่น้ำโขงเป็นเส้นแบ่งกันอาณาเขตส่วนใหญ่เท่านั้น การคมนาคมสะดวก มีทั้งทางบก ทางน้ำ ทางอากาศ ประชาชนทั้งสองประเทศมีการไปมาหาสู่กันตลอดเวลา วิถีชีวิตต่างๆ บางสิ่งบางอย่างเหมือนกัน บางสิ่งบางอย่างคล้ายคลึงกัน แต่ก็มีบางส่วนที่แตกต่างกันออกไปเป็นประเด็นที่นำศึกษาในลักษณะของการเปรียบเทียบเป็นอย่างยิ่ง”

วรรณกรรมใบเซียมซีในลาวนั้น นายบุญคง คุณท้าว หัวหน้าแผนกวัฒนธรรม แขวงหลวงพระบาง (นายบุญคง คุณท้าว, ผู้ให้สัมภาษณ์, ๒๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๕) ให้สัมภาษณ์ไว้ว่า “การเสี่ยงเซียมซีได้เริ่มเข้ามาในลาวในสมัยก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครอง ค.ศ.๑๙๗๕ ซึ่งคาดว่าน่าจะเข้ามาในลาวช่วงปลายศตวรรษที่ ๑๙ ในช่วงสมัยที่ลาวยังมีเจ้าชีวิตเป็นผู้ปกครองบ้านเมือง ซึ่งคนลาวเรียกใบเซียมซีว่า ใบเสี่ยงซี หรือใบเสี่ยงโชค (เสี่ยงโชค) ซึ่งสันนิษฐานว่า คำว่า เซียม มีเสียงคล้ายกับคำว่า เสี่ยง ซึ่งหมายถึงการเสี่ยงทายเซียมซี คนลาวจึงเรียกกันติดปากว่า เสี่ยงซี โดยเชื่อว่า การเสี่ยงเซียมซีปรากฏขึ้นในหลวงพระบางเป็นแห่งแรกของลาว เพราะหลวงพระบางเป็นศูนย์กลางของศิลปวิทยาการและพุทธศาสนาในประเทศลาว” จำนวนใบเซียมซีที่ปรากฏในวัดต่างๆ ของทั้งลาวและไทย ส่วนใหญ่มีจำนวน ๒๔ ใบ ซึ่งได้รับอิทธิพลมาจากความเชื่อของชาวจีนโบราณ ซึ่งเป็นความเชื่อตามหลัก ยี่จิบไปยแซซิว ดังที่ เสี่ยวจิ่ว (๒๕๕๔ : ๒๔) กล่าวไว้ว่า “ศาสนสถานส่วนใหญ่เซียมซีชุดหนึ่งจะมี ๒๔ ใบ หรือ ๖๐ ใบ โดย ๒๔ ใบ เป็นกำหนดตาม “ยี่จิบไปยแซซิว กลุ่มดาวนักษัตร ๒๔ กลุ่ม” นักดาราศาสตร์โบราณของจีนแบ่งท้องฟ้าเป็น ๔ ทิศโดยกำหนดชื่อดาวแต่ละทิศด้วยสัตว์ชนิดต่างๆ ได้แก่ ทิศตะวันออก – มังกรเขียว, ทิศตะวันตก – เสือขาว, ทิศใต้ – หงส์แดง และทิศเหนือ – เต่าดำ ในทิศทั้ง ๔ ยังมีกลุ่มดาวย่อยทิศละ ๓ กลุ่ม รวมทั้งหมด ๒๔ กลุ่ม ซึ่งสอดคล้องกับการโคจรรอบโลกของดวงจันทร์ที่ใช้เวลา ๒๘ วัน จึงเป็นที่มาของจำนวนเซียมซี ๑ ชุด มี ๒๔ ใบ”

นายบุญคง คุณท้าว หัวหน้าแผนกวัฒนธรรม แขวงหลวงพระบาง (นายบุญคง คุณท้าว, ผู้ให้สัมภาษณ์, ๒๒ มกราคม ๒๕๕๕) ได้ให้สัมภาษณ์เพิ่มเติมว่า “ผู้แต่งและผู้เรียบเรียงสำนวนในใบเซียมซีลาวคนแรกคือ ท่านมหาสิลา วีระวงส์ นักอักษรศาสตร์คนสำคัญของลาว โดยท่านเป็นผู้แต่งและเรียบเรียงเนื้อหาในใบเซียมซีลาว โดยใช้รูปแบบการแต่งเป็นกลอนลาวประเภท “กาพย์” หรือ “กาบ” ในภาษาลาว มีเนื้อหากล่าวถึงการทำนายโชคชะตาในด้านต่างๆ เช่น เรื่องคู่ครอง บุตรหลาน การเรียน หรือ การงาน เป็นต้น ซึ่งสำนวนกลอนเซียมซีของท่านมหาสิลา วีระวงส์ นับเป็นสำนวนต้นแบบของกลอนเซียมซีลาวที่ต่อมาได้มีการแพร่หลายไปยังแขวงต่างๆ ของลาว และปัจจุบันมีผู้แต่งสำนวนเซียมซีขึ้นมาใหม่หลายสำนวนโดยยึดสำนวนการแต่งของท่านมหาสิลา วีระวงส์ เป็นแม่แบบในการแต่งกลอนเซียมซี” แต่ในปัจจุบันยังไม่มีผู้ใดศึกษาในด้านประวัติและความเป็นมาของเซียมซีลาวอย่างละเอียด

ในการศึกษาวรรณกรรมใบเซียมซีไทยและลาวนั้น จะแสดงให้เห็นถึงการใช้ภาษา รูปแบบ เนื้อหาและภาพสะท้อนสังคม ดังที่ จารุวรรณ ธรรมวัตร (๒๕๒๓ : ๒-๔๖) ได้กล่าวว่า “วรรณคดีนั้นสะท้อนภาพสังคมในแต่ละยุคแต่ละสมัย ทำให้เราทราบและเกิดความรู้ความเข้าใจความเป็นไปในเรื่องของสังคม” ดังนั้นนอกจากการศึกษาในด้านความเป็นมา ภาษา และรูปแบบของวรรณกรรมใบเซียมซีของทั้งสองประเทศแล้ว ยังสามารถศึกษาภาพสะท้อนสังคมของทั้งสองประเทศที่ปรากฏใน

วรรณกรรมใบเขียนซีได้เป็นอย่างดี และจากการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องปรากฏว่ามีผู้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับวรรณกรรมใบเขียนซีในภาคตะวันออกเฉียงเหนือเพียงบางส่วน หรือศึกษาเพียงบางจังหวัดเท่านั้น ส่วนการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับวรรณกรรมใบเขียนซีลาวนั้น ยังมีผู้ศึกษาเป็นจำนวนน้อย และยังไม่ปรากฏว่ามีการศึกษาในลักษณะของการเปรียบเทียบวรรณกรรมเขียนซีไทยและลาวทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาวรรณกรรมในลักษณะดังกล่าวตามจุดมุ่งหมายเพื่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ที่เกิดจากวรรณกรรมชิ้นเล็กๆ ที่สังคมควรมองเห็นคุณค่าและความสำคัญ ดังที่ ละออง มีเศรษฐี (๒๕๑๘ : ๒๑๘) ได้กล่าวไว้ว่า “ใบเขียนซี แม้เป็นเรื่องเล็ก ไม่สลักสำคัญอะไร แต่ก็อาจถือได้ว่าเป็นสมบัติวิจิตรชิ้นเล็กของชาติ เป็นส่วนร่วมอันหนึ่งที่ควรอนุรักษ์”

จุดมุ่งหมายของการวิจัย

๑. เพื่อศึกษาศิลปะการใช้ภาษา เนื้อหา และภาพสะท้อนสังคม ในวรรณกรรมใบเขียนซีของไทยและลาว

๒. เพื่อศึกษาลักษณะร่วมและลักษณะต่างในด้านศิลปะการใช้ภาษา เนื้อหา และภาพสะท้อนสังคมที่ปรากฏในวรรณกรรมใบเขียนซีไทยและลาว

ความสำคัญของการวิจัย

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้จะทำให้เข้าใจถึงศิลปะการใช้ภาษา เนื้อหาและภาพสะท้อนสังคมที่ปรากฏในวรรณกรรมใบเขียนซีของไทยและลาว ในขณะเดียวกันก็ทำให้มองเห็นลักษณะร่วมและลักษณะต่างระหว่างวรรณกรรมใบเขียนซีของไทยและลาวในด้านกลวิธีการแต่ง ศิลปะการใช้ภาษา เนื้อหาและภาพสะท้อนสังคมของทั้งสองประเทศ

ขอบเขตของการวิจัย

ข้อมูลที่ใช้ในการวิเคราะห์จะเก็บจากวรรณกรรมใบเขียนซีที่ปรากฏในวัดหรือสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ที่ได้รับความนิยมจากประชาชนเข้าไปสักการบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์และมีการเสี่ยงทายเขียนซี ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย จำนวน ๒๐ จังหวัด และวัดในประเทศลาว จำนวน ๒๐ วัด ใน ๑๓ แขวง โดยมีรายชื่อวัดและสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ดังต่อไปนี้

วัดและสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประเทศไทย จำนวน ๒๐ แห่ง

๑. วัดกลาง	จังหวัดกาฬสินธุ์
๒. วัดพระธาตุขามแก่น	จังหวัดขอนแก่น
๓. ศาลหลักเมือง	จังหวัดชัยภูมิ
๔. อนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี	จังหวัดนครราชสีมา
๕. วัดพระธาตุพนมวรมหาวิหาร	จังหวัดนครพนม
๖. ศาลหลักเมือง	จังหวัดบุรีรัมย์
๗. วัดอาฮงศิลาวาส	จังหวัดบึงกาฬ
๘. วัดพระธาตุนาดูน	จังหวัดมหาสารคาม
๙. หอแก้วมุกดาหาร	จังหวัดมุกดาหาร
๑๐. วัดมหาธาตุ	จังหวัดยโสธร
๑๑. ศาลหลักเมือง	จังหวัดร้อยเอ็ด
๑๒. วัดพระธาตุศรีสองรัก	จังหวัดเลย
๑๓. วัดพระธาตุเชิงชุมวรวิหาร	จังหวัดสกลนคร

๑๔. ศาลหลักเมือง	จังหวัดสุรินทร์
๑๕. ศาลหลักเมือง	จังหวัดศรีสะเกษ
๑๖. วัดโพธิ์ชัย	จังหวัดหนองคาย
๑๗. วัดพิศาลรัษฎาภิบาล	จังหวัดหนองบัวลำภู
๑๘. ศาลเจ้าปู่-ย่า	จังหวัดอุดรธานี
๑๙. วัดศรีอุบลรัตนาราม	จังหวัดอุบลราชธานี
๒๐. วัดสำราญนิเวศ	จังหวัดอำนาจเจริญ

วัดและสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ในประเทศไทยสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว จำนวน ๒๐ แห่ง

๑. วัดเชียงทอง	แขวงหลวงพระบาง
๒. วัดพระธาตุอิงฮัง	แขวงสะหวันนะเขต
๓. วัดจอมเขามณีรัตน์	แขวงบ่อแก้ว
๔. วัดศรีโคตรบูรณ	แขวงคำม่วน
๕. วัดไชยสมบูรณ	แขวงสะหวันนะเขต
๖. วัดศรีคุณเมือง	นครหลวงเวียงจันทน์
๗. วัดลีเสียงทอง	แขวงเวียงจันทน์
๘. วัดพระธาตุเชียงตึง	แขวงหลวงน้ำทา
๙. วัดพระธาตุตากฟ้าคำ	แขวงบ่อแก้ว
๑๐. วัดลีสะแกด	นครหลวงเวียงจันทน์
๑๑. วัดสปลิกขาราม	แขวงหลวงพระบาง
๑๒. วัดวิชุนนะลาด	แขวงหลวงพระบาง
๑๓. วัดพระธาตุพูสี	แขวงหลวงพระบาง
๑๔. วัดพระธาตุเชียงตึง	แขวงหลวงน้ำทา
๑๕. วัดพระบาทโพนสัน	แขวงบอลิคำไซ
๑๖. วัดหลวงบ้านเชียงใจ	แขวงหลวงน้ำทา
๑๗. วัดใหม่สะพานพะมูมาราม	นครหลวงเวียงจันทน์
๑๘. วัดธาตุหลวงใต้	นครหลวงเวียงจันทน์
๑๙. วัดไถน้อยสุพะมุงคุณ	นครหลวงเวียงจันทน์
๒๐. วัดหนองศรีคุณเมือง	แขวงหลวงพระบาง

วิธีดำเนินการวิจัย

ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบพรรณนาวิเคราะห์เปรียบเทียบ

๑. ศึกษาความรู้ด้านต่างๆทางวรรณกรรมใบเขียนซีของทั้งสองประเทศ
๒. ศึกษาและเก็บข้อมูลวรรณกรรมใบเขียนซีไทยและลาว
๓. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวรรณกรรมเขียนซีไทยและลาว
๔. วิเคราะห์วรรณกรรมใบเขียนซีไทยและลาวตามขอบเขตและจุดมุ่งหมาย
๕. เปรียบเทียบวรรณกรรมใบเขียนซีไทยและลาวตามขอบเขตและจุดมุ่งหมาย

๖. สรุป อภิปรายผล แล้วนำเสนอแบบพรรณนาวิเคราะห์

สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาวิเคราะห์เปรียบเทียบวรรณกรรมใบเขียนซีไทยและลาว ตามจุดมุ่งหมายและขอบเขตของการวิจัยคือ เพื่อศึกษาศิลปะการใช้ภาษา เนื้อหา และภาพสะท้อนสังคม ในวรรณกรรมใบเขียนซีของไทยและลาว เพื่อศึกษาลักษณะร่วม และลักษณะต่างในด้านศิลปะการใช้ภาษา เนื้อหา และภาพสะท้อนสังคมที่ปรากฏในวรรณกรรมใบเขียนซีไทยและลาว ผลการวิจัยมีปรากฏดังนี้

๑. วรรณกรรมใบเขียนซีไทย

วรรณกรรมใบเขียนซีไทยนิยมใช้รูปแบบคำประพันธ์แบบกลอนสุภาพ แต่งตามฉันทลักษณ์ของกลอนสุภาพคือ สัมผัสบังคับและสัมผัสไม่บังคับ สัมผัสไม่บังคับหรือสัมผัสใน ปรากฏอยู่ ๒ ลักษณะคือ สัมผัสสระ ได้แก่ สัมผัสแบบคำเคียง สัมผัสแบบคำเทียบเคียง สัมผัสแบบคำทบเคียงสัมผัสแบบคำแทรกเคียง สัมผัสแบบคำแทรกเอก และสัมผัสสระ ได้แก่ คำคู่ เทียบคู่ เทียบบรล ทบคู่ แทรกคู่และแทรกกรรณ กลวิธีการประพันธ์ นิยมขึ้นต้นกลอนด้วยวรรคดับหรือวรรครับ และนิยมลงท้ายด้วยคำว่า “เอ๋ย” กลวิธีการนำเสนอ มีลักษณะการนำเสนอ ดังนี้ การเกริ่นนำ การทำนาย และการจบคำทำนาย โดยการเกริ่นนำมีการใช้กลวิธีการเกริ่นนำ ดังนี้ การเกริ่นนำโดยกล่าวถึงตัวละครในวรรณคดี การเกริ่นนำโดยกล่าวถึงตัวละครในนิทานชาดก การเกริ่นนำโดยกล่าวถึงธรรมชาติ การเกริ่นนำโดยกล่าวถึงสุภาษิตคำพังเพย การเกริ่นนำโดยกล่าวถึงพระพุทธศาสนา พระหรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ และการเกริ่นนำโดยให้คำทำนายแก่ผู้เสี่ยงทายโดยตรง

การทำนายในวรรณกรรมใบเขียนซีไทยมีการทำนายในด้านต่างๆ ดังนี้ การทำนายด้าน โชคลาภ คดีความ เนื้อคู่ บุตร ชะตา ของสูญหาย ลูกหนี้ อาชีพการงานและ ญาติมิตร ส่วนการจบคำทำนายมีกลวิธีการจบคำทำนาย ดังนี้ การจบด้วยการบอกหมายเลขของใบเขียนซี การจบการทำนายโดยการกล่าวจบด้วยการอธิบายว่าได้ตอบคำถามที่ผู้เสี่ยงทายต้องการทราบอย่างชัดเจนและขอจบความในใบเขียนซี การจบคำทำนายโดยให้ความหวังแก่ผู้เสี่ยงทายว่าจะมีความสุข และประสบโชคดี การจบคำทำนายโดยการกล่าวถึงการไม่ได้ลาภ หรือดวงชะตาไม่ดี การจบด้วยการแนะนำวิธีแก้ไข แนวทางปฏิบัติในการใช้ชีวิตและการจบด้วยการยกสำนวนโวหาร มาช่วยทำนายโชคชะตาของผู้เสี่ยงทาย กลวิธีเหล่านี้เป็นลักษณะของการนำเสนอวรรณกรรมใบเขียนซีที่ปรากฏในวรรณกรรมใบเขียนซีไทย

เนื้อหาที่ปรากฏในวรรณกรรมใบเขียนซีไทยเป็นเนื้อหาทำนายเรื่องราวการดำเนินชีวิตของคนทั่วไปเนื้อหาที่กล่าวถึงเป็นเรื่องที่ผู้เสี่ยงทายอยากทราบ เป็นเรื่องราวพื้นฐานของชีวิตมนุษย์ โดยวรรณกรรมใบเขียนซีไทยมีการกล่าวถึงเนื้อหา ๑๐ ด้านดังต่อไปนี้ ๑. ด้านความรัก ๒.ด้านโชคลาภ ๓.ด้านคดีความ ๔.ด้านสุขภาพ ๕.ด้านบุตร ๖.ด้านหนี้สิน (ลูกหนี้) ๗.ด้านญาติมิตร – พี่น้อง ๘. ด้านศัตรู ๙. ด้านอาชีพการงาน และ ๑๐.ด้านของสูญหาย โดยเนื้อหาในแต่ละด้านนั้นจะแบ่งเป็น ด้านที่ดี และด้านที่ไม่ดี เช่น ด้านความรัก มีคำทำนายทั้งในด้านที่สมหวังในความรัก และด้านที่ไม่สมหวังในความรัก โดยมีการทำนายทั้งสองลักษณะในทุกๆด้าน ควบคู่กันไปเสมอ ดังนั้นคำทำนายในด้ายที่ดีและไม่ดีจึงขึ้นอยู่กับความเสี่ยงทายของผู้มาเสี่ยงทายเท่านั้น

ภาพสะท้อนสังคมที่ปรากฏในวรรณกรรมใบเขียนซีไทย มีการศึกษาวิเคราะห์ ๒ ด้านคือ ด้านความเชื่อ และค่านิยม ซึ่งวรรณกรรมใบเขียนซีไทย ปรากฏความเชื่อ ๖ ด้าน ดังนี้ ๑.ความเชื่อทางพระพุทธศาสนา ๒.ความเชื่อทางโหราศาสตร์ ๓.ความเชื่อด้านไสยศาสตร์ ๔.ความเชื่อเรื่องลักษณะของบุคคล และ ๕. ความเชื่อเรื่องขวัญ ซึ่งความเชื่อในแต่ละด้านนั้นได้สะท้อนให้เห็นถึงความเชื่อของคนไทยในแง่มุมต่างได้อย่างชัดเจน ในด้านค่านิยมที่ปรากฏในวรรณกรรมใบเขียนซีไทยนั้น มีค่านิยมที่ปรากฏทั้งหมด ๔ ด้าน ดังนี้ ๑. ค่านิยมเรื่องการพึ่งพาตนเอง ๒.ค่านิยมเรื่องความขยันหมั่นเพียร ๓. ค่านิยมเรื่องการประหยัดอดออม ๔. ค่านิยมเรื่องการศึกษาหาความรู้ ๕.ค่านิยมเรื่องการเคารพเชื่อฟังผู้อาวุโส ๖.ค่านิยมเรื่องการ

กัตถุญญ ๗.ค่านิยมเรื่องความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และ ๘.ค่านิยมเรื่องความซื่อสัตย์สุจริต ซึ่งการศึกษาค่านิยมจากวรรณกรรมใบเชิยมชืเป็นอีกทางหนึ่งที่จะช่วยให้เข้าใจภาพสะท้อนสังคมไทยอย่างชัดเจนมากยิ่งขึ้น

๒. วรรณกรรมใบเชิยมชืลาว

วรรณกรรมใบเชิยมชืในประเทศลาว เป็นวรรณกรรมที่ใช้การแต่งเป็นแบบ “กาพย์ลาว” ลักษณะฉันทลักษณ์ของกาพย์ลาวคล้ายกับกาพย์วชิรบันติ แตกต่างกันว่า กาพย์วชิรบันติ จะมีวรรคละ ๑๐ คำ แต่กาพย์ลาวจะมีวรรคละ ๗-๘ คำ แบ่งเป็นวรรคหน้า ๓ คำ วรรคหลัง ๔ คำ ไม่กำหนดเป็นบาทเหมือนกลอนลาวประเภทอื่นๆ ไม่มีการกำหนดจำนวนวรรคสามารถแต่งไปได้เรื่อยๆ จนกว่าจะจบเรื่อง

วรรณกรรมใบเชิยมชืลาวใช้ลักษณะการแต่งแบบกาพย์ลาว โดยกาพย์ลาวมีลักษณะบังคับวรรคละ ๗-๘ คำ แบ่งเป็นวรรคหน้า ๓ คำ วรรคหลัง ๔ คำ ไม่กำหนดเป็นบาทเหมือนกลอนลาวประเภทอื่นๆ ไม่มีการกำหนดจำนวนวรรคสามารถแต่งไปได้เรื่อยๆจนกว่าจะจบเรื่อง กาพย์ลาวมีบังคับสัมผัสระหว่างบท หรือสัมผัสนอก โดยคำสุดท้ายของวรรคหลังจะต้องสัมผัสกับคำที่ ๑,๒ หรือ ๓ ในวรรคหน้า ของวรรคถัดไป ส่วนมากนิยมสัมผัสกับคำที่ ๓ ของวรรคหน้า เพื่อให้ได้สัมผัสที่ไพเราะขึ้น โดยจัดสัมผัสเช่นนี้ไปเรื่อยๆจนกว่าจะจบกลอน ฉันทลักษณ์ในการแต่งกาพย์ลาว ไม่มีบังคับสัมผัสในหรือสัมผัสพยัญชนะและสัมผัสสระ เหมือนการแต่งกลอนสุภาพแบบไทย ดังนั้นวรรณกรรมใบเชิยมชืลาวจึงไม่ปรากฏลักษณะสัมผัสในเหมือนเช่นวรรณกรรมใบเชิยมชืไทย

กลวิธีการนำเสนอในวรรณกรรมใบเชิยมชืลาว มีลักษณะการนำเสนอ ดังนี้ การเกริ่นนำ การทำนาย และการจบคำทำนาย โดยการเกริ่นนำมีการใช้กลวิธีการเกริ่นนำ ดังนี้ การเกริ่นนำโดยกล่าวถึงตัวละครในนิทานชาดก การกล่าวถึงตัวละครในนิทานพื้นบ้าน การกล่าวถึงบุคคลสำคัญในประวัติศาสตร์ หรือผู้ที่ประกอบคุณงามความดีให้แก่ประเทศชาติ

การทำนายในวรรณกรรมใบเชิยมชืลาวมีการทำนายในด้านต่างๆ ดังนี้ การทำนายด้าน โชคลาภ คดีความ เนื้อคู่ บุตร ชาติของสุญหาย ลูกหนี้ อาชีพการงานและ ญาติมิตร ส่วนการจบคำทำนายมีกลวิธีการจบคำทำนาย ดังนี้ การจบคำทำนายโดยให้ความหวังแก่ผู้เสี่ยงทายว่าจะมีความสุข และประสบโชคดี การจบคำทำนายโดยการกล่าวถึงการไม่ได้ลาภ หรือดวงชะตาไม่ดี และการจบด้วยการแนะนำวิธีแก้ไข แนวทางปฏิบัติในการใช้ชีวิต กลวิธีเหล่านี้เป็นลักษณะของการนำเสนอวรรณกรรมใบเชิยมชืที่ปรากฏในวรรณกรรมใบเชิยมชืลาว

เนื้อหาที่ปรากฏในวรรณกรรมใบเชิยมชืลาว มีเนื้อหาในการทำนายเรื่องต่างๆในชีวิตมนุษย์เช่นเดียวกับวรรณกรรมใบเชิยมชืไทย คือการกล่าวทำนายใน ๑๐ ด้าน ดังนี้ ๑. ด้านความรัก ๒.ด้านโชคลาภ ๓.ด้านคดีความ ๔.ด้านสุขภาพ ๕.ด้านบุตร ๖.ด้านหนี้สิน (ลูกหนี้) ๗.ด้านญาติมิตร – พี่น้อง ๘. ด้านศัตรู ๙. ด้านอาชีพการงาน และ ๑๐.ด้านของสุญหาย โดยเนื้อหาในแต่ละด้านนั้นจะแบ่งเป็น ด้านที่ดี และด้านที่ไม่ดี เช่นเดียวกับเนื้อหาในวรรณกรรมใบเชิยมชืไทย

ในวรรณกรรมใบเชิยมชืลาว นอกจากเนื้อหาในด้านคำทำนายที่มีปรากฏแล้วนั้น ยังสอดแทรกเนื้อหาด้านหลักธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนาไว้หลายด้าน ดังนี้ ๑.คำสอนเรื่องขันติ ๒.คำสอนเรื่องบุญกุศล ๓.คำสอนเรื่องการให้ทาน ๔.คำสอนเรื่องความขยันหมั่นเพียร และ ๕.คำสอนเรื่องการใช้วาจา ซึ่งคำสอนที่ปรากฏในวรรณกรรมใบเชิยมชืแล้วเป็นคำสอนที่สอดแทรกอยู่ในเนื้อหาการทำนาย แม้เนื้อหาความในคำทำนายของวรรณกรรมใบเชิยมชืลาวจะมีเนื้อหาความไม่มาก แต่ยังมีคำสอนในหลักพระพุทธศาสนาแฝงอยู่ด้วย แสดงให้เห็นถึงความศรัทธาที่มีต่อพระพุทธศาสนาในสังคมลาวเป็นอย่างดี

ภาพสะท้อนสังคมที่ปรากฏในวรรณกรรมใบเชิยมชืลาว มีการศึกษาวิเคราะห์ใน ๒ ด้านเช่นเดียวกับวรรณกรรมใบเชิยมชืไทย คือด้านความเชื่อและค่านิยม ซึ่งวรรณกรรมใบเชิยมชืลาวปรากฏความเชื่อเพียง ๑ ด้าน คือ ความเชื่อในเรื่องพระพุทธศาสนา ซึ่งเป็นความเชื่อหลักที่ปรากฏในวรรณกรรมใบเชิยมชืลาว สะท้อนให้เห็นถึงความศรัทธาและการยึดมั่นหลักคำสอนของพระพุทธศาสนาใช้ในการดำรงชีวิตของชาวลาวอย่างเหนียวแน่น ในด้านค่านิยมที่ปรากฏในวรรณกรรมใบ

เชียมซีลาวนั้น มีค่านิยมที่ปรากฏทั้งหมด ๓ ด้าน ดังนี้ ๑.ค่านิยมเรื่องความขยันหมั่นเพียร ๒.ค่านิยมเรื่องการศึกษาหาความรู้ และ ๓.ค่านิยมเรื่องความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่

ข้อเสนอแนะ

๑. ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบเนื้อหาที่ปรากฏในวรรณกรรมใบเชียมซีในประเทศต่างๆ เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างในวรรณกรรมเชียมซีของแต่ละประเทศ

๒. ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบวรรณกรรมใบเชียมซีในช่วงเวลาที่แตกต่างกัน เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างในวรรณกรรมเชียมซีในแต่ละยุคสมัย

เอกสารอ้างอิง

จารุวรรณ ธรรมวัตร. วิเคราะห์นิทานชาวบ้านอีสานจากสามหมู่บ้าน. มหาสารคาม : ศูนย์ศิลปและวัฒนธรรมอีสาน

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม, ๒๕๒๓.

จินตนา ธันวานิวัฒน์. ภาษาเชียมซี. วารสารอักษรศาสตร์ ๒๔ (หน้า ๑๒๔-๑๕๐). กรุงเทพฯ, ๒๕๔๒.

ชาคริต อันทรวาน. วรรณกรรมใบเชียมซี. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์, ๒๕๓๙.

ชูศักดิ์ สุกรนันท์. วรรณคดีวีรบุรุษไทยและลาว. วิทยานิพนธ์ ศศ.ด. พิษณุโลก : มหาวิทยาลัยนเรศวร, ๒๕๕๓.

ชินแสนเด่า [นามแฝง]. เชียมซีศักดิ์สิทธิ์. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์บุษราคัม, ๒๕๔๘.

ประยงค์ อนันทวงศ์. แลหลังจีน. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์บำรุงสาส์น, ๒๕๒๕.

ปิยมาศ กังวานกิจไพศาล. การเสี่ยงเชียมซี : พิธีกรรมแห่งการสื่อความหมาย. วิทยานิพนธ์ วศ.ม. (สื่อสารมวลชน).

กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๐.

ราชบัณฑิตยสถาน. พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.๒๕๔๒. กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คส์พับลิชั่นส์, ๒๕๔๖.

ละออง มีเศรษฐี. ชุมนุมวรรณกรรมคำทำนายของไทย กวีไทย. กรุงเทพฯ : รุ่งเรืองสาส์นการพิมพ์, ๒๕๒๘.

เลี้ยวจิ๋ว. เชียมซี : การสนทนาระหว่างพระ/เจ้ากับมนุษย์, ศิลปวัฒนธรรม (หน้า ๒๒-๒๓). กรุงเทพฯ, ๒๕๔๔.

